

VIII. Japonský jazyk III

Check test

- I. Co znamená, že je člověk „zdvořilý“? Co znamená, že je jazyk „zdvořilý“?
- II. Jakými různými slovesy lze v češtině/slovenštině vyjádřit různé druhy smíchu, usmívání apod.?
- III. Z výrazů *okno*, *vítr* a slovesa, jež vyjadřuje otvírání, sestavte smysluplnou větu.

1. Zdvořilostní systém moderní japonštiny

- Situační řízení:
  - „Horizontální“ osa: Formální (zdvořilý) styl vs. neformální (důvěrný) styl
  - „Vertikální“ osa: Uctivá mluva vs. pokorná mluva vs. skromná mluva
- Zdvořilostní systém se projevuje především: _____ a _____
- Historická změna z „absolutního“ na „relativní“ zdvořilostní systém – styl je určen aktuálními vztahy mluvčích v konkrétní komunikační situaci.
- Rozlišování zdvořilostních stylů z hlediska **objektu** zdvořilosti:
  - Zdvořilost vůči adresátovi (posluchači): _____ styl a _____ styl mluvy.
  - Zdvořilost vůči obsahu: _____ styl a _____ styl mluvy.

Příklad diferenciací vyjádření v závislosti na aktuální situaci, obsahu a sociálních vztazích mezi mluvčím a adresátem.

- Neutrální styl: *Ašita, Jokohama-ni kuruma-de iki-mas-u.*
zítřa Jokohama-LOC vůz-INST j(e)de-POL-NPST
'Zítřa pojedete autem do Jokohamy'
- Pokorný styl: *Asu, Jokohama-ni kuruma-de mairi-mas-u.*
- Uctivý styl: *Mjóniči, Jokohama-ni o-kuruma-de irasšaj-mas-u-ka?*
'Pojedete zítřa do Jokohamy autem?'
- Skromný styl: *Mjóniči, otaku-ni kuruma-de ukagai-mas-u.*
'Zítřa k Vám zajedu autem.'

2. Projevy sociální stratifikace v lexiku

- Příklady výrazů pro mluvčího („já“): *wataši, watakuši, waši, ataši, atai, boku, ore, oira, ora, džibun, uči, kočira, kočči, šósei, tóhó, hiša, sešša, waganai, ware...*
- Příklady výrazů pro adresáta („ty, Vy“): *anata, anta, omae, kimi, kisama, otaku, sočira, temae, temé...*

Pozn.:

3. Mimetické lexikum

- Specifická vrstva lexika s ontologickým obsahem (popisuje vlastnosti, stavy, způsoby apod.).
  - Fonologická struktura: /XYXY/, /XYZY/, /rXrX/, /Xri/, /Xto/...
- Lexikální kompenzace obecné sémantiky predikativů (sloves) ← nejčastěji jako PŘÍSLÓVEČNÉ URČENÍ (nebo slovesný lexém)
- Různé kategorie
  - Fonomimetika (*giongo, giseigo*)
  - Fenomimetika (*gitaigo, gijógo*)
  - Psychomimetika
- Příklady:

<i>iraira</i> _____	<i>girigiri</i> _____	<i>nikoniko</i> _____
<i>zázá</i> _____	<i>dokidoki</i> _____	<i>pikapika</i> _____
<i>mečakuča</i> _____	<i>rinrin</i> _____	<i>pittari</i> _____
<i>kururi</i> _____	<i>ukkari</i> _____	<i>don'jori</i> _____
<i>kotteri</i> _____	<i>gaččiri</i> _____	<i>gussuri</i> _____

4. Kognitivně-typologická charakteristika japonštiny

- Ikegami, Yoshihiko (1991):

„Existuje kontrast mezi (1) jazykem, jenž se koncentruje na ‘lidskou bytost (obzvláště takovou, která vystupuje jako aktivní konatel)’, a má tendence klást na ni jazykovou prominentnost, a (2) jazykem, jenž má tendence potlačovat pojetí ‘lidské bytosti (obzvláště takové, která vystupuje jako aktivní konatel)’, i když je tato bytost součástí konceptualizované situace.“

- Preference **neagentivního** vyjádření v japonštině

風で窓が開いた。 *Kaze-de mado-ga ai-ta.*
vítr-INST okno-NOM otevře-PST
‘Větreem se otevřelo okno.’

- Různé projevy **subjektivní** orientace japonštiny:
  - Kontrast tvarů predikátů pro „první“ a „ne-první“ osobu u stavů vnitřního prožívání
  - Tendence nevyjadřovat konatele první osoby
  - Konstrukce „benefice“ (přínosnosti akce) vs. „nepřímého (trpného) pasiva“
  - Systém deiktických sloves, kdy pivotem je mluvčí
  - Systém zdvořilosti, zájmen, mimetického lexika aj.

5. Shrnutí: Dokážu to?

- Dokážu vysvětlit, v čem spočívá charakteristika japonského zdvořilostního systému, jako systému „relativního“?
- Dokážu určit relativní poměr výrazů pro „mluvčího“ (1. osoba) vůči výrazům pro „adresáta“ (2. osoba)?
- Dokážu vysvětlit funkci vysokého množství mimetických výrazů?
- Dokážu charakterizovat japonštinu z hlediska tendencí k „agentivnímu vs. neagentivnímu“ vyjádření?
- Dokážu charakterizovat japonštinu z hlediska tendencí k „subjektivnímu“ vs. „objektivnímu“ vyjádření?

Doporučená literatura

- Kadár, Dániel; Mills, Sara (eds.). *Politeness in East Asia*. Cambridge University Press, 2011. [link](#) (především kapitola 3.)
- Maynard, Senko K. *Fluid Orality in the Discourse of Japanese Popular Culture*. John Benjamins Publishing Company, 2016. [link](#).
- Ishiyama, Osamu. *Diachrony of Personal Pronouns in Japanese: A Functional and Cross-linguistic Perspective*. John Benjamins Publishing Company, 2019. [link](#).
- Iwasaki, Noriko; Sells, Peter; Akita, Kimi (eds.). *The Grammar of Japanese Mimetics: Perspectives from structure, acquisition, and translation*. Routledge, 2019. [link](#).
- Ikegami, Yoshihiko. 'DO-language' and 'BECOME-language': Two Contrasting Types of Linguistic Representation. In: Ikegami Yoshihiko (ed.). *The Empire of Signs – Semiotic Essays on Japanese Culture*. John Benjamins, 1991. s. 285–326.

Otázky k přednášce č. IX

- I. Kdy a proč došlo k rozdělení Koreje na Severní a Jižní Koreu? Jaký je v současnosti vztah mezi korejskými státy?
- II. S jakými slovy korejského původu se lze v češtině setkat?
- III. Jaká znáte korejská osobní jména? Co dokážete říct o jejich struktuře (např. z kolika slabik se obvykle skládají)?